Volume III (2017)

C. MANGO, *Bizans: Yeni Roma İmparatorluğu*. İstanbul
2016. Yapı Kredi Yayınları. 343 sayfa (3 harita ile).
Çev. G. Çağalı Güven. ISBN: 9759780814105

Mert Atalay AVCI

*Libri: Kitap Tanıtımı, Eleştiri ve Çeviri Dergisi'*nde bulunan içeriklerin tümü kullanıcılara açık, serbestçe/ücretsiz "açık erişimli" bir dergidir. Kullanıcılar, yayıncıdan ve yazar(lar)dan izin almaksızın, dergideki kitap tanıtımlarını, eleştirileri ve çevirileri tam metin olarak okuyabilir, indirebilir, dağıtabilir, çıktısını alabilir ve kaynak göstererek bağlantı verebilir.

Libri, uluslararası hakemli elektronik (online) bir dergi olup değerlendirme süreci biten kitap tanıtımları, eleştiriler ve çeviriler derginin web sitesinde (libridergi.org) yıl boyunca ilgili sayının içinde (Volume III: Ocak-Aralık 2017) yayımlanır. Aralık ayı sonunda ilgili yıla ait sayı tamamlanır.

Dergide yayımlanan eserlerin sorumluluğu yazarlarına aittir.

Atıf Düzeni: M. A. Avcı, *Bizans: Yeni Roma İmparatorluğu*. Yazar: C. Mango, *Libri* III (2017) 129-131. DOI: 10.20480/lbr.2017011

Geliş Tarihi: 08.04.2017 | Kabul Tarihi: 17.04.2017
Elektronik Yayın Tarihi: 19.04.2017

Editörya: Phaselis Research Project
www.libridergi.org

**C. MANGO, *Bizans: Yeni Roma İmparatorluğu*. İstanbul 2016.
Yapı Kredi Yayınları. 343 sayfa (3 harita ile). Çev. G. Çağalı
Güven. ISBN: 9759780814105**

Mert Atalay AVCI*

C. Mango tarafından 1980 yılında “*Byzantium – The Empire of the New Rome*” adıyla İngilizce yayımlanan çalışma 2016 yılında Gül Çağalı Güven tarafından Türkçe’ye çevrilmiştir. Bu çalışma da Bizans üç kısım, on dört bölüm halinde incelenmektedir. Bu doğrultuda, yazarın çalışmasında yardımcı bulunanlara teşekkürlerini sunup, Hellen isim ve sözcük yazımı hakkında bilgi verdiği *Önsöz* (7-8) ardından *Giriş* (9-16) kısmına geçiş yapılmaktadır. Yazar tarafında burada Bizans’ın Erken, Orta ve Geç dönemleri için kısa açıklamalar yapılarak ana hatlarıyla Bizans Tarihi’nin temel evreleri hakkında bilgi verilmektedir. Ayrıca “*Bizans*” kelimesi için düşüncelerini açıklayan yazar bu kelimenin kullanışlı bir etiket olduğu belirterek “*Gerçekte hiç kuşku yok ki, Bizans imparatorluğu diye bir devlet asla var olmamıştır*” ibaresini kullanmaktadır. Akabinde Bizans tarih yazımı için kullanılacak kaynak ve belge kıtlığından bahsetmekte ve bu açığı kapatmanın ise arkeolojik buluntulardan geçmekte olduğuna işaret etmektedir. Yazar aynı zamanda bu kısımda hazırlamış olduğu çalışmanın diğer bölüm ve kısımları hakkında okuyucuya ön bilgi vermektedir.

Birinci bölüm, imparatorluğu sosyo-ekonomik alanda incelemekte olup *Bizans Yaşamının Çeşitli Yönleri* (17-164) başlığını taşımaktadır. Bu bölüm kendi içerisinde altı ara bölüme ayrılmaktadır. Birinci ara bölüm, *Halklar Ve Diller* (19-38) başlığını taşımaktadır. Bu ara bölümde Bizans İmparatorluğu’nun en geniş sınırlarına ulaştığı I. Iustinianus döneminden Orta Bizans döneminin sonlarına kadarki zaman dilimi konu alınarak bu geniş coğrafyada

* Lisans Öğrencisi, Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Antalya.
mertaa3@hotmail.com

yaşayan halklar ve kullandıkları diller okuyucuya aktarılmaktadır. İkinci ara ise bölüm, *Toplum ve Ekonomi* (39-68) başlığını taşımaktadır. Bu ara bölümde Bizans'ın merkezîyetçi yapısından bahsedilmekte olup, ekonomiye bağlı toplumda ileri gelen kimselerin oluşumunun engellenmeye çalışılması anlatılmaktadır. Ayrıca dönemin kaynakları doğrultusunda Bizans ekonomisinin ana hatları örnekler verilerek açıklanmaktadır. Üçüncü ara bölüm, *Kentlerin Ortadan Kayboluşu ve Yeniden Canlanması* (69-98) başlığını taşımaktadır. Burada imparatorluğun yıkılış sürecine kadarki kent hayatı konu edilmektedir. Dönemin historiograflarının ve azizlerinin tanıklıklarına başvurularak anlatılan kent yaşamı hakkında önemli ipuçları verilmekte olup Bizans coğrafyasında gerçekleşen kıtlık, istilalar ve salgın hastalıklar vb. nedenlerden dolayı gerileyen kent hayatı tasvir edilmektedir. Ayrıca imparatorluk başkenti Constantinopolis'in kuruluşu ve zaman içerisinde yapılan yatırımlarla birlikte gelişmesi anlatılmaktadır. Dördüncü ara bölüm, *Muhallifler* (99-118) başlığını taşımaktadır. Bu ara bölümde Bizans'ın tek din ve tek mezhep üzerine çalışması incelenmekte olup hükmettiği coğrafyalardaki paganları, Yahudileri, Maniheistleri ve diğer Hristiyan mezhepleri Ortodoks kilisesi altında birleştirme politikası anlatılmaktadır. *Manastır Hareketi* (Monastisizm) (119-138) başlığını taşıyan beşinci ara bölümde ise manastır kültürünün doğuşu, gelişimi, yayılması ve Bizans sonrası Avrupa kültürüne etkisi incelenmektedir. Altıncı ara bölüm *Eğitim* (139-164) başlığını taşımaktadır. Burada Bizans eğitim sistemi ve eğitim hayatının ayrıntıları üzerinde durulmaktadır. Ayrıca Hristiyanların zamanla pagan öğretilerine karşı cephe alması ve bunların görüşlerini reddetmeleriyle yeniden şekillenen eğitim sistemi konu edilmektedir.

İkinci ana bölüm, Bizans'ı düşünsel ve dinsel alanda incelemekte olup *Kavramsal Bizans Dünyası* (165-250) başlığını taşımaktadır. Bu bölüm kendi içerisinde altı alt başlık içerisinde incelenmektedir. Bölümün ilk alt başlık *İyi ile Kötü'nün Gözle Görülmez Dünyası* (167-182) ismini taşımaktadır. Bu alt başlıkta Bizans'ın Ortodoks mezhebine göre inanç sistemi üzerinde durularak azizlerden örnekler verilmektedir. Diğer alt başlık *Fiziksel Evren*'de (183-194) Hristiyan inancına göre yaratılıştan bahseden yazar tarafından Tekvin'in birinci bölümünden alıntılara yer verilerek okuyucuya sorular sorulup metin içerisindeki çelişkilerden bahsedilmektedir. Akabinde azizlerin Tekvin'in üzerindeki tefsirlerine yer verilmektedir. Üçüncü alt başlık, *Yeryüzünün Sakinleri* (195-206) adını taşımaktadır. Tekvin'den örneklerle başlanan bu alt başlıkta

insanlar ve hayvanlar hakkında Hristiyan inancı doğrultusunda bir Bizanslı için yeryüzünün anlamı okuyucuya nakledilmektedir. İkinci ana bölümün dördüncü alt başlığı ise *İnsanlığın Geçmişi* (207-218) ismini taşımaktadır. Burada Bizanslı tarih yazıcıları ve bir takvim sistemi olan *annus mundi*'nin önemi üzerinde durulmaktadır. Bir diğer alt başlık olan *İnsanlığın Geleceği*'nde (219-236) Bizanslıların kıyamete dair kehanetleri işlenmekte olup geleceğe dair azizlerin tahminlerine yer verilmektedir. Ana bölümün son alt başlığı olan *İdeal Yaşam*'da (237-250) ise Bizans toplumunun Hristiyanlık ile şekillenen yaşam tarzı örnekler ile incelenmektedir.

Eserin üçüncü ana bölümü, sadece edebiyat, sanat ve mimarlık alanları ile sınırlandırılmış olup iki alt başlık içerisinde incelenerek *Miras* (251-302) başlığını taşımaktadır. İlk alt başlık olan *Edebiyat*'ta (203-276) Hristiyanlığın etkisiyle pagan edebiyatı özelliklerinin reddedilmesiyle birlikte yeniden şekillenen Bizans edebiyatı irdelenmektedir. İkinci alt başlık ise *Sanat ve Mimarlık* (277-302) başlığını taşımaktadır. Bu alt başlıkta inancın sanat ve mimaride oynadığı büyük rolden bahsedilmekle birlikte Bizans'ın kendisine has bir üslup geliştirdiği belirtilmektedir. Ayrıca erken dönemde az da olsa Antik kültürün izlerini taşıyan sanat ve mimarinin ilerleyen yıllarda uygulanmadığı anlatılmakta, öte yandan üretilen eserlerin genellikle sanatçısının ve mimarının belli olmadığına üstünde durulmaktadır. Yazar tarafından sadece büyük yapıların mimarlarının adının günümüze ulaştığı önemle vurgulanmaktadır. Akabinde yazar IV. yüzyıldan XV. yüzyıla değin şekillenen Bizans sanat ve mimarisi hakkında yorumlarına yer vererek çalışmasını sonlandırmaktadır.

Eser, *Bizans Hükümdarları* (303-306), *Notlardaki Kısaltmalar* (307-308), *Kaynakça* (309-328) ve *Dizin* (329-343) kısımlarıyla son bulmaktadır. Sonuç olarak yazar çalışmasında ağırlıklı birincil kaynakları kullanmış, Bizans dönemi ruhban sınıfı mensuplardan ve Geç Antikçağ ile Ortaçağ historiograflardan alıntılar yaparak çalışmasını zenginleştirmiştir. Ayrıca yer yer çağdaş Bizans araştırmacılarının yorumlarını özetleyen yazar konu hakkında kendi yorumlarına da yer vermiştir. Kitap Erken, Orta ve Geç dönem Bizans'ının düşünsel yapısını iyi bir şekilde özetleyip sunmasıyla araştırmacılara ve entelektüellere önemli bir kaynak teşkil etmektedir.